

Sygn. akt III PZ 16/19

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa S.Z.
przeciwko G. Sp. z o.o. z siedzibą w P.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 listopada 2019 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 kwietnia 2019 r., sygn. akt III APa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 28 maja 2019 r. odrzucił ponowny wniosek powoda S.Z. o zwolnienie od kosztów sądowych (pkt I) oraz wniesione przez niego zażalenie na postanowienie tego Sądu z dnia 17 kwietnia 2019 r. odrzucające skargę kasacyjną powoda (pkt II).

W motywach orzeczenia wskazano, że postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych, uznając, że jest on w stanie ponieść te koszty (opłata od skargi kasacyjnej) oraz postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2019 r. mając na względzie art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach

cywilnych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 785; dalej jako u.k.s.c.) odrzucił skargę kasacyjną wobec jej nieopłacenia. Orzeczenie w części obejmującej odrzucenie skargi kasacyjnej zostało zaskarżone przez powoda zażaleniem. Wobec nieopłacenia zażalenia, Sąd Apelacyjny wezwał powoda do uiszczenia należnej opłaty sądowej w kwocie 1.932 zł w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia zażalenia. W ostatnim dniu upływu terminu powód złożył ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, wskazując, że zaistniały nowe okoliczności, które uzasadniają zwolnienie go od ponoszenia kosztów sądowych. Powód podniósł, że „od kwietnia 2019 r. obniżeniu uległ pobierany przez niego zasiłek dla bezrobotnych, a także liczył na przyznanie renty, której nie otrzymał. Zapożyczył się u rodziny do granic możliwości, a wszelkie oszczędności wydatkował na koszty sądowe w postępowaniu przed Sądem pierwszej i drugiej instancji. Ponadto z uwagi na dolegliwości bólowe stawów kolanowych korzystał z zabiegów rehabilitacyjnych, z których mając na względzie poniesione koszty sądowe musiał zrezygnować”. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że na podstawie art. 107 ust. 1 u.k.s.c., strona składająca ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie może domagać się zwolnienia od kosztów sądowych w razie oddalenia jej wniosku o zwolnienie na podstawie tych samych okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. Tymczasem powód już przy pierwszym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powoływał się na pobieranie zasiłku dla bezrobotnych, zaciągniętą u rodziny pożyczkę, wydatkowanie oszczędności w toku dotychczasowego postępowania oraz na wydatki ponoszone w związku z prowadzonym leczeniem schorzeń narządu ruchu, co ponownie podnosił w kolejnym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w złożonym oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania z dnia 23 maja 2019 r., wykazując dodatkowo, że od kwietnia 2019 r. obniżeniu o około 200 zł miesięcznie uległ pobierany przez niego zasiłek dla bezrobotnych. Według Sądu Apelacyjnego, podnoszone przez powoda okoliczności nie mają znaczenia dla oceny „nowości” kolejnego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, wobec treści konfrontowanych jego oświadczeń o stanie majątkowym. Samo zaś obniżenie wysokości zasiłku dla bezrobotnych nie jest zmianą tak istotną, aby mogło wpłynąć na odmienne rozstrzygnięcie o obowiązku poniesienia kosztów sądowych przez

powoda i okoliczność ta nie jest „żadną nowością” w świetle przedłożonej przy uprzednim wniosku decyzji Starosty [...] z dnia 11 grudnia 2018 r. Powyższe okoliczności na podstawie art. 107 ust. 2 u.k.s.c. uzasadniały zatem odrzucenie kolejnego wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych i w konsekwencji wniesione przez niego zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, ponieważ ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie przerwał biegu terminu do wniesienia opłaty od zażalenia, który to termin upłynął bezskutecznie z dniem 23 maja 2019 r.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód zarzucił naruszenie:

1) art. 102 ust. 1 u.k.s.c., przez jego niezastosowanie i w konsekwencji błędne i dowolne ustalenie, że biorąc pod uwagę jego sytuację osobistą oraz materialną brak było podstaw do zwolnienia go od kosztów sądowych w całości, co skutkowało ponownym oddaleniem jego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty sądowej od zażalenia i następnie odrzuceniem wniesionego zażalenia z uwagi na brak opłaty sądowej w sytuacji, gdy przedstawiona przez niego sytuacja materialna jednoznacznie potwierdza, iż nie jest w stanie ponieść opłaty sądowej bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie;

2) art. 107 ust. 1 i 2 u.k.s.c., przez błędne zastosowanie tego przepisu i uznanie, że złożony przez niego ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych jest oparty na tych samych okolicznościach co poprzedni wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w sytuacji, gdy powód podał nowe okoliczności co do jego sytuacji majątkowej i możliwości uiszczenia opłaty od zażalenia.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz działając na podstawie art. 389 k.p.c. (powinno być art. 380 k.p.c.) w związku z art. 398²¹ k.p.c. wniósł o kontrolę postanowienia Sądu Apelacyjnego oddalającego wniosek o zwolnienie go od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej oraz postanowienia odrzucającego ponowny wniosek o zwolnienie od uiszczenia opłaty od zażalenia. Sąd drugiej instancji błędnie bowiem potraktował kolejny wniesiony przez niego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych jako oparty na tych samych okolicznościach, co poprzedni wniosek, gdyż zawierał on

nowe okoliczności, mające wpływ na jego sytuację majątkową, a także nieprawidłowo ocenił złożony wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w związku z wezwaniem do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione. W pierwszej kolejności przypomnieć trzeba, że zgodnie z art. 107 ust. 1 u.k.s.c. w razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu, a na odrzucenie nie przysługuje zażalenie (art. 107 ust. 2 u.k.s.c.). W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że dla oceny, czy rzeczywiście wystąpiły nowe lub inne okoliczności, należy dokonać porównania sytuacji majątkowej strony przedstawionej we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych z sytuacją zaprezentowaną przez nią w ponownym wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2016 r., II CZ 19/16, LEX nr 2048464). Nie chodzi tu o każdą zmianę okoliczności, lecz o zmianę okoliczności istotnych, które mogłyby uzasadniać odmienne rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2009 r., V CZ 4/09, LEX nr 658212). Trudno bowiem akceptować pogląd, że każda zmiana okoliczności, mająca wpływ na sytuację materialną wnoszącego o zwolnienie od kosztów sądowych, wykluczałaby stosowanie art. 107 ust. 1 u.k.s.c. Skutkować by to mogło w łatwy sposób wyeliminowaniem tego przepisu z praktycznego zastosowania, ponieważ każda zmiana wysokości otrzymywanego wynagrodzenia czy wysokości stałych wydatków mogłaby oznaczać, że ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oparty jest na innych okolicznościach faktycznych niż te, które były brane pod uwagę przy rozpoznawaniu poprzedniego wniosku.

Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że powód oparł kolejny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych na tych samych okolicznościach dotyczących jego sytuacji majątkowej, jak wskazane w poprzednim wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Oceny tej nie zmienia obniżenie wysokości pobieranego zasiłku

dla bezrobotnych, ponieważ okoliczność ta wynikała z przedłożonej decyzji Starosty [...] z dnia 11 grudnia 2018 r. i - jak prawidłowo wskazał Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia - była uwzględniona przy rozpoznawaniu pierwszego wniosku powoda o zwolnienie od kosztów w postępowaniu kasacyjnym. Wobec tego nie ma racji powód zarzucając, że kolejny wniosek został oparty na „nowych istotnych okolicznościach”, mających wpływ na jego sytuację majątkową. Nie może także zniknąć z pola widzenia, że Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie jednolicie przyjmuje, iż zastosowania art. 107 ust. 1 u.k.s.c. nie wyłącza okoliczność, że kolejne wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych dotyczą różnych czynności procesowych (skarga kasacyjna, zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną), gdyż takie ograniczenie nie wynika z treści przepisu, zaś opłata od zażalenia jest niższa niż opłata od skargi kasacyjnej.

Do rozważenia pozostaje zatem, czy okoliczności przedstawione w oświadczeniu majątkowym uzasadniały zwolnienie powoda od ponoszenia kosztów sądowych i zostały prawidłowo ocenione przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2019 r., którym oddalono wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych (opłaty od skargi kasacyjnej). Sąd Apelacyjny dokonując analizy oświadczenia majątkowego, przy uwzględnieniu wysokości opłaty od skargi kasacyjnej, podkreślił, że zgłoszone przez powoda roszczenie pozostaje w związku z jego zatrudnieniem na stanowisku dyrektora zakładu pozwanej Spółki w P., gdzie jego miesięczne wynagrodzenie zasadnicze stanowiło kwotę 8.550 zł. Co więcej, na podstawie ugody zawartej z pracodawcą otrzymał on nie tylko trzymiesięczną odprawę, ale też nagrodę w kwocie 30.000 zł, a także nabył na preferencyjnych zasadach samochód, który obecnie użytkuje. Tym samym powinien, występując na drogę sądową, poczynić stosowane oszczędności, a miał ku temu odpowiednie rezerwy finansowe. Ponadto powód bezpodstawnie twierdził, że poniósł opłaty sądowe w postępowaniu pierwszo i drugoinstancyjnym, gdyż został zwolniony od uiszczenia opłaty od apelacji przez Sąd Okręgowy w T.. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zwolnienie od kosztów sądowych powinno być przyznawane w sytuacjach wyjątkowych. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na szczególnie trudną sytuację

materialną nie mogą ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Ubiegający się o taką pomoc powinien więc w każdym wypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach do granic zabezpieczenia środków utrzymania dla siebie i rodziny. Dopiero, gdy poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające może zwrócić się o pomoc państwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2016 r., II CZ 126/16, LEX nr 2167628 czy z dnia 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16, LEX nr 2108515).

Oznacza to, że prawidłowo przyjął Sąd Apelacyjny, a okoliczności tej nie dostrzegł Sąd pierwszej instancji zwalniając powoda od uiszczenia opłaty od apelacji, że w marcu 2017 r. powód otrzymał od pracodawcy znaczne środki finansowe, które w pierwszej kolejności powinien przeznaczyć na uiszczenie kosztów sądowych i tym samym wskazywana w oświadczeniu majątkowym sytuacja nie uzasadniała zwolnienia powoda od ponoszenia kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.

Natomiast odrzucenie ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oznaczało, że wniosek ten nie wywołał zamierzonych skutków prawnych i nie doszło do przerwania terminu wyznaczonego do usunięcia braków fiskalnych zażalenia, które jako nieopłacone podlegało odrzuceniu.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

as